

NÁZORY PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ NA ETICKOU VÝCHOVU. VYBRANÉ VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Jarmila Šťastná, Stanislava Hoferková

Abstrakt

Příspěvek stručně představuje projekt Etická výchova, který byl vytvořen začátkem 80. let profesorem Robertem Roche Olivarem z Nezávislé univerzity v Barceloně. Vymezuje pojem prosociálnost, připomíná vznik projektu, dotýká se metod a zásad užívaných v programu etické výchovy.

Příspěvek seznamuje s vybranými výsledky výzkumného šetření, kterého se zúčastnili pedagogičtí pracovníci z celé České republiky, kteří prošli Kurzem etické výchovy. Výzkumné šetření se zaměřilo na názory kurzistů a jejich postoje k tomuto předmětu.

Klíčová slova

Etická výchova, prosociálnost, metody, program, výchovný styl, výzkumné šetření.

Educators' Opinions of Ethical Education Selected Outcomes of a Research Survey

Abstract

This paper deals with ethical education, created by profesor Robert Roche Olivar from the university in Barcelona at the beginning of the 1980s. It defines the term "prosociality", it briefly deals with its beginning; it covers the methods and principles used in the programme of ethical education.

It brings a part of a research, in which educators who passed a course ethical education from the whole Czech Republic took part. The research deals with opinions of participants and their attitudes towards the subject.

Key words

Ethical education, prosociality, methods, programme, educational style, re-search.

Úvod

*„Lidé milují věci důvěrně známé a vzorové.
Proto každý trpí při zprávě, že se jeho oblíbená kavárna bude zavírat.“
Jack Welch*

Citát vystihuje jednu z vlastností naší společnosti – obavy ze změn. Lidé se obávají změn, které život s sebou přináší. Vzhledem k tomu, že se v posledních letech „změnili lidé“, je potřeba, aby se změnil i přístup učitelů (resp. pedagogických pracovníků) k žákům, studentům.

Zde nám může pomoci citát, který zde zastoupí velké množství slov, která by musela jinak zaznít.

*„Úspěšná společnost se mění dříve, než musí.“
Jonas Ridderstrale*

V dnešní době jsou vidět změny naší společnosti na každém kroku. Nelze si nevsimnout přibývajících luxusních aut, nových zábavních a obchodních center plných zboží. Čas ale nemění jen materiální svět kolem nás. Dnešní společnost se někam neustále „žene“, většinou za penězi, kariérou... S tím vším jsou samozřejmě spojeny i změny, které se týkají vztahů mezi lidmi. Lidé se navzájem odcizují, veškerou komunikaci nahrazují přístroje (mobilní telefony, PC atd.) a s nimi spojené různé služby (e-mail, ICQ, MMS atd.).

Tento rychlý způsob života dnešní společnosti nejvíce postihl děti. Rodiče již nemají čas na „důkladnou“ výchovu svých dětí. Instituce, která rozvíjí osobnost žáka, věnuje se žákovi, navozuje v něm zájem o učení, která často zastupuje rodiče ve výchově, je škola. Avšak škola by nemohla fungovat bez učitelů, kteří jsou pro chod školy nezastupitelní.

Absence výchovy v oblasti společenských vztahů znepokojuje nejen učitele, vychovatele, ale i rodiče. Svědčí o tom i zavádění různých funkcí do školy – preventisté, psychologové a jiní.

Nejen pedagogičtí pracovníci a psychologové, ale i další odborníci hledají možnosti i nové způsoby, které by zájem žáků o „život“ jako takový posílily a zároveň posílily i pozitivní přístup ke své osobě i k ostatním.

Náš příspěvek se pokouší představit etickou výchovu, dle našeho názoru jako jednu z možností „nápravy“ mezilidských vztahů, dále předkládá vybrané výsledky výzkumného šetření, kterého se zúčastnili pedagogičtí pracovníci, kteří prošli Kurzem etická výchova z celé České republiky. Výzkumné šetření se zaměřilo na názory kurzistů a jejich postoje k tomuto předmětu.

Etika, morálka a dimenze etiky

Pojem etika bývá spojován s filozofií i s náboženstvím. Jako **filosofickou disciplínu** pojímá etiku např. J. Jankovský (2003, s. 22): „Pokusíme-li se etiku definovat, pak lze říci, že je filozofickou vědou o správném způsobu života, vycházející z racionálních přístupů a snažící se nalézt, popřípadě i zdůvodnit společné a obecné základy, na nichž morálka (předmět etiky) stojí. Tak lze říci, že je etika vlastně teorií morálky, tedy filozofickou disciplínou zkoumající morálku, popřípadě morálně relevantní chování a jeho normy“.

Co je to vlastně morálka? J. Jankovský (2003, s. 24) ji vidí následovně: „Morálka je soubor uznávaných mravních norem vyplývajících z určitého chápání mravních hodnot, z jejich povahy a hierarchie. Tento souhrn hodnotících soudů, názorů, pravidel, zvyků a ideálů, jímž se lidé ve svém jednání řídí, je kulturně a historicky podmíněn. V každé době podléhá kontrole, a to jak vnější (sociální), tak vnitřní (svědomí).“

M. Thomson (2004, s. 43) definuje etiku následovně: „Chovat se morálně znamená přizpůsobit se souboru etických norem, ať už jsou to normy osobní, náboženské, či sdílené sociální či profesní skupinou“.

Další významnou dimenzí etiky je tzv. **etika náboženská** (religionistická). Její podstata spočívá ve vděčnosti člověka Bohu (případně i několika bohům). Na základě této vděčnosti se pak odvíjí jednání člověka. Musíme mít však na paměti to, že je žádoucí, abychom byli seznámeni s etickými principy náboženství, které se významně podílely na utváření evropské kultury a tradice, ale na straně druhé etika není monopolem jen některého náboženství, neboť prochází celou společností – dějinami lidstva (J. Jankovský, 2003). Z pohledu náboženského byla a je etika tedy přijímána jako příkazy nebo přikázání Boha.

Etiku lze rozlišovat také podle jiných hledisek. Např. v případě, kdy si člověk vymezi sám etické zásady, tak se jedná o **etiku autonomní**. Jsou-li etické zásady stanoveny zvnějšku, jde o **etiku heteronomní**.

Etická výchova jako školní předmět

Vznik etické výchovy

Ke konci 20. století se na celém světě uskutečnily desítky různých výzkumných prací, které měly za cíl odpovědět na otázku, které faktory určují rozvoj charakteru. Jako reakce na tyto výzkumy vznikají odborně koncipované výchovné projekty – např. projekt Child Development program (CDP), na kterém se rozhodujícím způsobem podíleli D. Solomon, D. Watson a V. Battistich.

Na projekt CDP navazuje profesor Roberto Roche Olivar z Nezávislé univerzity v Barceloně, který vytvořil na počátku 80. let 20. století projekt výchovy

k prosociálnosti. Vycházel z výsledků výzkumných prací, které dokládaly, že rozhodujícím faktorem pozitivního vývoje charakteru je prosociálnost (R. R. Olivar, 1992).

Na tento projekt navázal na Slovensku Ladislav Lencz, který projekt upravil pro základní školy. Byl to právě on, který z projektu vytvořil předmět etická výchova. Etická výchova je od roku 1993 vyučována na základních školách na Slovensku jako povinně volitelný předmět (alternativa k náboženské výchově).

Prosociálnost

Základem programu etická výchova je výchova k prosociálnosti. Pojem **prosociálnost** je odvozený z latinského slova socius = druh, společník. Prosociálnost souvisí se zlatým pravidlem mravnosti: „Co (ne)chceš, aby dělali tobě, (ne) dělej druhým.“

Prosociální osobnost

Uvádí se, že prosociální osobnost lze charakterizovat takto (R. R. Olivar, 1992):

- projevuje soucit s lidmi, kteří mají těžkosti;
- těší ji někoho obdarovat nebo se s někým rozdělit;
- pracuje ve prospěch jiných lidí;
- úspěchy druhých přijímá bez závisti;
- má pochopení pro starosti a nevýhody svých známých;
- prožívá s jinými lidmi jejich starosti a radosti.

Vize etické výchovy

Vizi etické výchovy je vize morálně zralého člověka, který se vyznačuje komunikativností, kreativitou, zdravým sebevědomím a pozitivním hodnocením druhých. Umí vyjádřit své city, je empatický a asertivní, především však umí spolupracovat a je prosociální, tzn. nestará se jen o sebe, ale i o druhé. Tuto vizi etická výchova prezentuje ne jako soubor abstraktních pravidel a ideí, ale předkládá je prostřednictvím např. modelů a vzorů (L. Lencz, 1997).

Program etická výchova

Základem programu etická výchova je výchova k prosociálnosti. Cílem předmětu je vychovávat člověka ve zralou osobnost, která si je vědoma vlastní identity a jejíž hodnotová orientace zahrnuje nejenom úctu k člověku a přírodě, ale i spolupráci, prosociální (sociálně pozitivní) chování a národní hodnoty.

Etická výchova má čtyři základní složky, které tvoří jeden celek: výchovný program, výchovný styl, metody a rozvíjení prosociálnosti.

A *Výchovný program etické výchovy*

Výchovný program rozvíjí faktory podmiňující nebo podporující pozitivní vývoj osobnosti. První část výchovného programu tvoří výchova k prosociálnosti, druhou část tvoří aplikace prosociálnosti do různých oblastí života – vztah k práci, rodině atd. Skládá se z deseti bodů tzv. „schodů“ (M. Nováková a kol., rok neuveden):

10. Komplexní prosociálnost
9. Pomoc, přátelství a spolupráce
8. Reálné a zobrazené vzory
7. Asertivita
6. Empatie
5. Vyjádření a komunikace citů
4. Tvořivost a iniciativa
3. Pozitivní hodnocení druhých
2. Důstojnost lidské osoby, úcta k sobě
1. Komunikace

Na výchovný program navazují **aplikační témata**, v nichž se na základě získaných prosociálních dovedností řeší postoje k nim. Uvedená aplikační témata neuzavírají široké možnosti aplikace etiky do různých oblastí lidské činnosti. Metodicky a didakticky jsou zpracovaná pouze následující (L. Lencz a kol., 2003, 2005):

- Rodina, ve které žijeme.
- Etika a hodnotový systém.
- Duchovní rozměr člověka.
- Ochrana přírody a životního prostředí.
- Ekonomické hodnoty.
- Výchova k sexuálnímu zdraví a k rodinnému životu.

B *Výchovný styl etické výchovy*

Etická výchova předpokládá určitý výchovný styl, určitý přístup anebo vztah k žákovi.

Snaží se vytvořit přátelský, ale náročný a ve svých požadavcích důsledný vztah mezi učitelem a žákem. Výchovný styl je postup, jímž vychovatel nebo rodič ovlivňuje rozvoj etického chování dětí i druhých lidí obecně. Tento vztah je možno vytvořit na základě následujících zásad (P. Motyčka, P. Vaněk, D. Vaněk a kol., 2002):

1. Vytvořit z třídy výchovné společenství, v kterém budou panovat dobré vztahy mezi jednotlivými členy.
2. Přijmout druhého takového, jaký je, vyjádřit mu sympatie.
3. Přisuzovat atribuci prosociálnosti.
4. Stanovit jasná pravidla hry.
5. Používat induktivní disciplínu.
6. Vybízet k prosociálnosti.
7. Užívat přiměřeně odměny a tresty.
8. Zapojit i rodiče do výchovného procesu.
9. Vytvořit atmosféru přátelství a radosti.

C Metody

Etická výchova si je vědoma toho, že vědět, co je správné, ještě neznamená přijmout a činit to. Časté předkládání pouček a plané moralizování, „kázání“ může být velmi neúčinné a mladí lidé všech generací je odmítají.

Etická výchova vlastní metody nemá. Používá aktivní metody učení, které oslovují celou osobnost. Na prvním místě stojí zážitková metoda; dalšími používanými metodami jsou: anketová metoda, dramatizace, práce s příběhy a učení posilováním žádoucího chování.

D Rozvíjení prosociálnosti

Rozvíjení prosociálnosti prostupuje jak výchovným programem, tak i stylem a metodami. Optimální uspořádání hodiny etické výchovy se skládá ze tří postupů:

1. **Kognitivní senzibilizace** – cílem je pochopit určitou skutečnost, význam a smysl tématu, o kterém se hovoří (patří sem např. pozorování, u malých dětí se osvědčily hry a pohádky).
2. **Hodnotová reflexe** – žák si vytváří vazby s dosavadní zkušeností, konfrontuje ji se svým hodnotovým měřítkem a zaujímá osobní postoj k předkládanému způsobu chování; jedná se o nejpodstatnější fázi pro interiorizaci hodnot (typické formy práce jsou chvíle ticha, dialog atd.).

3. **Nácvik ve třídě** – zahrnuje experimentování s určitým druhem chování (vyzkoušení a nácvik způsobilosti, hraní rolí, scénky, slohové práce atd.); vychovatel dává žákovi zpětnou vazbu, která je důležitou částí tohoto kroku.
4. **Reálná zkušenost** – může být charakterizována jako zaměření pozornosti žáka na aplikaci osvojené látky v reálném životě (k tomu mohou sloužit záznamy, vedení deníku o zkušenostech, výstřižky z časopisů atd.) (L. Lencz, O. Křižová, 2000).

Etická výchova v České republice

Etická výchova se v Rámcovém vzdělávacím programu (RVP) pro základní vzdělávání objevuje. Nejvíce se vyskytuje v rámci tzv. průřezových témat (Osobní a sociální výchova; Výchova demokratického občana; Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech; Multikulturní výchova; Environmentální výchova).

Potěšující je fakt, že etická výchova je již vyučována i jako povinný předmět na některých školách (zejména na ZŠ); nejčastěji je však vyučována v rámci jiných předmětů (nejčastěji je to občanská výchova, rodinná výchova).

Je velmi důležité, aby předmět etická výchova byl veden pedagogem, který prošel Kurzem etické výchovy. Sám vyučující by si měl prožít to, co budou zažívat jeho žáci ve vyučování při různých aktivitách.

Dvouletý kurz, který pořádá Etické fórum České republiky, je postavený na prožitkové pedagogice zahrnující nácvik psychosociálních dovedností programu etické výchovy. Je určen učitelům základních a středních škol (zvláště občanské výchovy, rodinné výchovy a základů společenských věd), třídním učitelům, vychovatelům, preventistům, pracovníkům s mládeží ve volnočasových aktivitách a katechetům.

Vybrané výsledky výzkumného šetření zaměřené na názory a postoje pedagogických pracovníků k předmětu etická výchova

Charakteristika výzkumného šetření

Ve výzkumu byl použit námi sestavený dotazník, neboť tato metoda umožňuje rychlé a hromadné získávání údajů. Dotazník obsahoval celkem 8 položek a 5 navazujících podotázek. V následujícím textu se budeme zabývat pouze těmi položkami, které bezprostředně souvisí s etickou výchovou. Položky měly charakter uzavřených, ale také otevřených otázek, které umožňovaly volné odpovědi.

Text dotazníku byl dokončen v měsíci červnu 2008, od počátku července do konce srpna byl distribuován zejména pomocí elektronické pošty pedagogickým pracovníkům, kteří se zúčastnili Kurzu etická výchova.

Cílem výzkumného šetření bylo zmapovat postoje a názory kurzistů na předmět etická výchova.

Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 68 pedagogických pracovníků, což činí zhruba 12,5% ze základního souboru (celkový počet pedagogických pracovníků, kteří prošli v České republice Kurzem etické výchovy, je zhruba 545; přesné počty známy nejsou).

Bylo rozesláno celkem 108 dotazníků, návratnost činila 70 dotazníků, z nichž mohlo být pro potřeby výzkumného šetření použito 68 dotazníků.

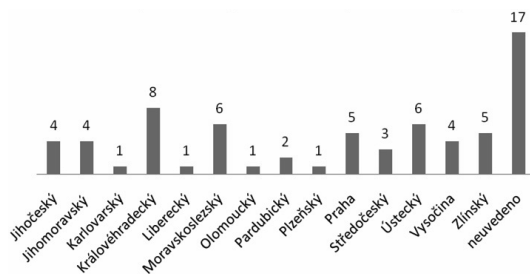
Šetření se zúčastnilo 60 žen a pouze 8 mužů. Disproporce mezi počtem mužů a počtem žen je zapříčiněna tím, že kurzy navštěvuje více žen (v českém školství se jev feminizace extrémně rozvinul). Procentuální zastoupení představuje následující tabulka.

Tab. 1: Zastoupení respondentů podle pohlaví

	Četnost	%
Muž	8	11,76
Žena	60	88,24
Celkem	68	100,00

Respondenti pocházeli ze všech krajů České republiky, 17 respondentů místo bydliště nevedlo.

Graf 1: Zastoupení respondentů podle krajů

Výsledky výzkumného šetření

V následující části předkládáme výsledky jednotlivých položek dotazníku.

- „Učíte předmět etická výchova?“

Následující tabulka ukazuje absolutní i procentuální zastoupení odpovědí na otázku, zda respondenti vyučují předmět etická výchova.

Tab. 2: Učíte předmět etická výchova?

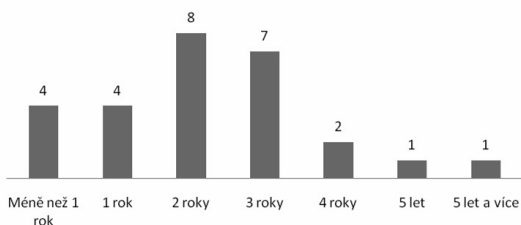
	Četnost	%
ANO	27	39,71
NE	41	60,29
Celkem	68	100,00

Více respondentů odpovědělo, že předmět etická výchova nevyučují. Daný výsledek je zapříčiněn tím, že etická výchova není na většině škol vyučována jako povinný předmět (je vyučována v rámci jiných předmětů, např. rodinná výchova, občanská výchova, či jako povinně volitelný předmět).

Pokud respondenti na položku odpověděli kladně, tak dále odpovídali na dvě podotázky:

První podotázka: „**Jak dlouho učíte předmět etická výchova?**“ Odpovědi uvádíme v následujícím grafu:

Graf 2: Jak dlouho učíte předmět etická výchova?

Délka výuky předmětu etická výchova je závislá zejména na tom, kdy pedagogičtí pracovníci začali navštěvovat Kurz etická výchova. Velký nárůst počtu otevřených kurzů po celé České republice (např. Hradec Králové, Praha, Brno, České Budějovice, Zlín) proběhl v roce 2006. V grafu jsou zahrnuty odpovědi,

kteří se týkají jak výuky povinného, tak i povinně volitelného předmětu etická výchova.

Druhá podotázka: „**Domníváte se, že tento předmět mají žáci v oblíbenosti (Váš subjektivní pocit)?**“

Tab. 3:

Domníváte se, že tento předmět mají žáci v oblíbenosti (Váš subjektivní pocit)?

	Četnost	%
ANO	25	92,59
NE	0	0,00
NEVÍM	2	7,41
Celkem	27	100,00

Na základě tabulky je zřejmé, že předmět etická výchova se těší velké oblíbenosti u žáků dle názoru pedagogických pracovníků, kteří předmět vyučují.

Na položku „**Proč mají (dle Vašeho subjektivního pocitu) žáci v oblíbenosti předmět etická výchova?**“, která byla formulována jako otevřená otázka a umožňovala tedy volnou odpověď, odpovídali pedagogičtí pracovníci, kteří učí předmět etickou výchovu, následovně:

Tab. 4:

Proč mají (dle Vašeho subjektivního pocitu) žáci v oblíbenosti předmět etická výchova?

	Četnost	%
aktivity	11	25,00
diskuse	7	15,91
získávání informací o sobě i o druhých	4	9,09
atmosféra bez stresu	4	9,09
možnost zažít úspěch	3	6,82
bavi je to	2	4,55
těší se	2	4,55
možnost řešení problémů	2	4,55
jiný styl výuky	2	4,55
mají blíže k učiteli	1	2,27
empatie	1	2,27

učení se toleranci	1	2,27
vyjadřování svých pocitů	1	2,27
zlepšení vztahů ve skupině	1	2,27
sebevědomí	1	2,27
možnost projevit se	1	2,27
Celkem odpovědí	44	100,00

Z uvedené tabulky vyplývá, že žáci mají dle pedagogických pracovníků předmět etická výchova v oblibě zejména díky aktivitám, které daný předmět umožňuje vykonávat, společně s diskuzemi na různá témata (problémy, které se žáků dotýkají), která žáky zajímají a mohou se k nim vyjádřit.

- **„Zdá se Vám název „etická výchova“ pro předmět vyučovaný na školách správný a adekvátní (výstižný)?“**

Ve druhé položce jsme respondentům kladli otázku, zda se jim zdá název předmětu etická výchova vyučovaný na školách správný a adekvátní. Výsledky prezentujeme v následující tabulce:

Tab. 5:

Zdá se Vám název „etická výchova“ pro předmět vyučovaný na školách správný a adekvátní (výstižný)?

	Četnost	%
ANO	32	47,06
NE	26	38,24
NEVÍM	9	13,24
Neuvedeno	1	1,47
Celkem	68	100,00

Z tabulky je zřejmé, že skoro polovině dotazovaným název etická výchova pro školní vyučovací předmět vyhovuje. Pojem „etická výchova“ je chápán spíše ve smyslu výchova mravnosti, ale ta vyvolává představu zákazů, příkazů a věčného moralizování. To je důvod, proč se ve výchovném systému hovoří o etické, nikoliv mravní výchově.

Pokud respondenti na položku odpověděli záporně, tak dále odpovídali na podotázku **„Jak byste jinak nazvali předmět etická výchova (nebo jak jej již nazýváte) Vy?“** Na tuto otázku odpovídali kurzisté následovně:

Tab. 6:

Jak byste jinak nazvali předmět etická výchova (nebo jak jej již nazýváte) Vy?

	Četnost	%
výchova k prosociálnosti	5	19,23
osobnostní výchova	4	15,38
etický seminář	2	7,69
dramaticko-etická výchova	2	7,69
komunikační aktivity	2	7,69
emoční inteligence	2	7,69
strategie osobnostního rozvoje	1	3,85
osobnostní a etická výchova	1	3,85
etika	1	3,85
výchova ke zralosti	1	3,85
moderní výchova člověka	1	3,85
společenské vědy	1	3,85
společenská výchova	1	3,85
manažerská etika	1	3,85
neodpověděl	1	3,85
Celkem odpovědi	26	100,00

Odborné projekty v zahraničí užívají název výchova k prosociálnosti (nebo prosociální výchova), též respondenti uvedli pojem výchova k prosociálnosti jako nejvýstižnější. Je to zřejmě zapříčiněno tím, že základem programu etické výchovy je právě výchova k prosociálnosti.

• **„Jaké vlastnosti by měl mít podle Vás učitel etické výchovy?“**

Další otevřenou otázkou, která umožňovala respondentům volnou odpověď, jsme se tázali, jaké vlastnosti by měl mít podle nich učitel etické výchovy. Respondenti byli limitováni pouze tím, aby uváděli nejvýše pět vlastností. Jejich odpovědi uvádíme v následující tabulce.

Tab. 7:

Jaké vlastnosti by měl mít podle Vás učitel etické výchovy?

	Četnost	%
Empatický	42	14,19
Trpělivý	21	7,09
Tolerantní	19	6,42
Spravedlivý	18	6,08
Kreativní	18	6,08
Přátelský	17	5,74
Komunikativní	16	5,41
Laskavý	15	5,07
Otevřený	14	4,73
Humorný	12	4,05
Jít příkladem	10	3,38
Optimistický	10	3,38
Prosociální	9	3,04
Vzdělaný, kultivovaný	9	3,04
Autentický	8	2,70
Důsledný	8	2,70
Vyrovnaný	7	2,36
Upřímný	7	2,36
Přirozená autorita	6	2,03
Obětavý	4	1,35
Sebevědomý	4	1,35
Zkušený	3	1,01
Dodržovat zásady etické výchovy	3	1,01
Odvážný	3	1,01
Zodpovědný	2	0,68
Asertivní	2	0,68
Kooperativní	2	0,68
Nestranný	2	0,68
Dobrý organizátor	1	0,34
Rozvážný	1	0,34
Charakterní	1	0,34
Náročný	1	0,34
Důvěrný	1	0,34
Celkem odpovědi	296	100,00

Daná položka nám vyjadřuje názor respondentů, jaké vlastnosti by měl mít „ideální učitel“ etické výchovy. Velmi nás překvapilo, že nejčastěji uváděnou vlastností se stala empatie, která tvořila 14 % ze všech vlastností.

- **„Přinesl Vám osobně něco Kurz etická výchova? Obohatil Vás v něčem Kurz etická výchova?“**

Předposlední položka dotazníku se ptala kurzistů, zda jim osobně Kurz etická výchova něco přinesl nebo zda je v něčem obohatil. Výsledky jsou překvapivé. Uvádíme je v tabulce:

Tab. 8:

Přinesl Vám osobně něco Kurz etická výchova? Obohatil Vás v něčem Kurz etická výchova?

	Četnost	%
ANO	67	98,53
NE	0	0,00
NEVÍM	1	1,47
Celkem	68	100,00

Velké množství respondentů (98,53 %) uvedlo, že jim osobně kurz něco přinesl, že nebyl pro ně ztrátou času.

Pokud respondenti na položku odpověděli kladně, tak dále odpovídali na podotázku, která se nabízí. Zajímalo nás **„Co konkrétně Vám přinesl (v čem Vás obohatil)?“**

Tab. 9:

Co konkrétně Vám přinesl (v čem Vás obohatil) Kurz etická výchova?

	Četnost	%
nové metody, aktivity a formy práce	40	28,37
setkání se zajímavými lidmi	32	22,70
poznání sebe sama	20	14,18
zlepšení vztahu s žáky	6	4,26
empatie	4	2,84
nová chuť do práce, nadšení	4	2,84
nový náhled na současný svět	4	2,84

zlepšení vztahu s druhými lidmi	3	2,13
uvědomění si hodnot	3	2,13
zvýšené sebevědomí	2	1,42
rozvoj vlastní osobnosti	2	1,42
poznání druhých lidí	2	1,42
ujištění, že mé chování je normální	2	1,42
komunikace	2	1,42
vědomí odpovědnosti za život	1	0,71
asertivita	1	0,71
změna k lepšímu	1	0,71
snaha být vstřícnější	1	0,71
intenzivní prožitky	1	0,71
možnost učit další předmět	1	0,71
hlubší poznatky o mezilidských vztazích	1	0,71
výborná atmosféra	1	0,71
naučení tolerance	1	0,71
pozitivní přístup k životu	1	0,71
naučila jsem se vést lidi k etice	1	0,71
pozorovala jsem proměny lidí	1	0,71
úžasní lidé, úžasné ideje	1	0,71
víra v lidi	1	0,71
seberealizace	1	0,71
Celkem	141	100,00

Jako velmi pozitivní se nám jeví fakt, že Kurz etická výchova se těší takové oblibě. Zejména v době, kdy školství prochází celkovou reformou.

Závěr

V příspěvku jsme se pokusili seznámit čtenáře s etickou výchovou a s vybranými výsledky výzkumného šetření, jehož cílem bylo zmapovat názory a postoje pedagogických pracovníků, již prošli Kurzem etické výchovy, na předmět etická výchova.

Z vyhodnocených dotazníků vyplývá, že předmět etická výchova má své přívržence z řad pedagogických pracovníků, kteří měli možnost se seznámit s „promyšleností“ projektu Etické výchovy.

Samotní učitelé se domnívají, že žáci mají v oblibě tento předmět (domnívá se tak 25 z 27 učitelů, kteří vyučují předmět etická výchova); zejména díky

tomu, že žáci mohou v hodinách etické výchovy diskutovat, výuka je obohacena o aktivity a učitelé s žáky pracují jinak, dávají přednost jinému stylu výuky. Z výsledků dále vyplynulo, že dle respondentů by měl mít učitel etické výchovy zejména jednu vlastnost, měl by být empatický (tato vlastnost tvořila 14,19 % ze všech odpovědí). Velmi příjemné bylo zjištění, že 67 kurzistů z celkového počtu 68 uvedlo, že kurz byl pro ně přínosný. Nejčastěji respondenti uváděli, že jim kurz ukázal, jak jinak lze pracovat s žáky ve třídě; měli možnost se seznámit s novými metodami, aktivitami a formami práce, což zejména v dnešní době, kdy školství prochází reformami, je velmi pozitivní.

Výsledky výzkumného šetření nás přesvědčily o tom, že zde existuje projekt, který by bylo vhodné prosadit na všechny typy a stupně škol. Z výsledků výzkumného šetření vyplývá, že etická výchova má své přívržence z řad pedagogických pracovníků i žáků.

„Je hanba, že se někdo dovede namáhat po mnoho let, aby se stal dobrým lékařem, obhájcem, učitelem nebo geometrem, a přitom není ochoten namáhat se příslušně dlouhý čas, aby se stal dobrým člověkem.“

Galénos z Pergamu

Použité zdroje

- JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. 223 s.
- LENCZ, L. *Etická výchova pre cirkevné školy 1. časť*. 1. vyd. Bratislava: Metodické centrum v Bratislavě, 1997. 54 s.
- LENCZ, L. a kol. *Etická výchova: metodický materiál 2*. Praha: Luxpress, 2005. 92 s.
- LENCZ, L., KRIŽOVÁ, O. *Etická výchova: metodický materiál 1*. Praha: Luxpress, 2000. 168 s.
- LENCZ, L., IVANOVÁ, E. *Etická výchova: metodický materiál 3*. Praha: Luxpress, 2003. 115 s.
- MOTYČKA, P., VANĚK, P., VANĚK, D., et al. *Psychologická čítanka aneb vybrané kapitoly z psychologie: studijní text pro učitele etické výchovy*. Olomouc: Vzdělávací nadace Jana Husa, 2002.
- NOVÁKOVÁ, M., et al. *Učíme etickou výchovu: manuál etické výchovy pro základní a střední školy*. 1. vyd. Praha: Luxpress. (rok neuveden) 131 s.
- OLIVAR, R. R. *Etická výchova*. 1. vyd. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 1992. 209 s.
- THOMPSON, M. *Přehled etiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004.
www.etickeforumcr.cz

Mgr. Jarmila Šťastná
Ústav pedagogických věd
Fakulta humanitních studií UTB
nám. T. G. Masaryka 1279, 760 01 Zlín
happy.jarka@seznam.cz

Mgr. Stanislava Hoferková
doktorandka Ústavu pedagogiky a sociálních studií
Pedagogická fakulta UP v Olomouci
Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc
stanislava.hoferkova@centrum.cz